

УДК. 368

М.В. Балицька, аспірант,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ

ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Анотація

У статті узагальнено методологічні концепції вітчизняних дослідників у питанні визначення джерел забезпечення фінансової стабільності страхових компаній. Виділено основні джерела фінансової стабільності страхових компаній. У статті визначено роль перестраховання на шляху підтримки платоспроможності страховиків. Зазначено, що перестраховання забезпечує фінансову стабільність страхових операцій, оскільки дозволяє створити збалансований страховий портфель. Також в статті доведено, що договір перестраховання не тільки підвищує фінансову стабільність страховика, але й здійснює позитивний вплив на фінансові показники страхової компанії.

Ключові слова: страхова компанія, фінансова стабільність страховика, платоспроможність страхової компанії, джерела забезпечують фінансову стабільність, перестраховання, перестраховальник.

М.В. Балицкая, аспірант,
Киевский национальный университет имени Т.Шевченко,
г. Киев

ПЕРЕСТРАХОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ СТРАХОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Аннотация

Целью статьи является обобщение методологических концепций отечественных исследователей в вопросе определения источников обеспечения финансовой стабильности страховых компаний. Выделяются основные источники финансовой стабильности страховых компаний, обоснованы их роль и ценность. Была изучена роль перестрахования на пути поддержания платежеспособности страховщиков. Было представлено, что перестрахование обеспечивает финансовую стабильность страховых операций, поскольку позволяет создать сбалансированный страховой портфель. Также в статье доказано, что договор перестрахования не только повышает финансовую стабильность страховщика, но также оказывает положительное влияние на финансовые показатели страховой компании.

Ключевые слова: страховая компания, финансовая стабильность страховщика, платежеспособность страховой компании, источники обеспечивают финансовую стабильность, перестрахование, перестраховщик.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство неможливо уявити без широко розвинутої системи страхування, оскільки даний інститут є однією з найбільш важливих форм солідарного захисту населення від несприятливих подій, які можуть відбутися в житті і діяльності його

громадян. З цієї точки зору суспільство вкрай зацікавлене в фінансовій стійкості страхових компаній, невиконання зобов'язань якими може привести до значних негативних економічних і соціальних наслідків для всієї держави. Хоча проблема фінансової стійкості актуальна в даний час для всієї економічної системи України загалом, проте особливості організації страхової компанії та кругообігу її коштів, в основі якого лежить категорія ризику, вимагають особливого підходу і до методики та критеріїв її оцінки, і до пошуку джерел її забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансової стійкості страхової компанії та інструментів її забезпечення досліджується багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими та практиками, серед яких М. М. Александрова, В. Д. Базилевич, В. Д. Бігдаш, Е. Н. Бочкарьова, Н. М. Внукова, Н. Б. Грищенко, Н. М. Добош, М. Г. Жигас, О. М. Залетов, А. А. Кудрявцева, С. В. Луконіна, В. В. Масленіков, О. П. Овсак, С. С. Осадець, А. В. Палкіна, В. А. Сухова, Ю. Н. Троніна, В. М. Філонюк, О. Ф. Фурман та інші. Проте варто зазначити, що саме роль перестраховування у забезпеченні фінансової стійкості, залишається малодослідженою через комплексний підхід більшості авторів до питання джерел стабільної діяльності страховиків.

Метою даного дослідження є виокремлення місця перестраховування серед джерел забезпечення фінансової стійкості страхової організації, обґрунтування його ролі і значення для страховика.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість страхової компанії – це такий стан організації її грошових потоків (вхідних і вихідних), при якому страхова компанія здатна своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання (не тільки поточні, але й ті, що виникають за негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників) відносно всіх суб'єктів ринку протягом визначеного часу за рахунок залучених і власних ресурсів, забезпечувати відновлення своїх фінансових показників за будь-якого несприятливого впливу до бажаного і/або оптимального рівня, адаптуватися до постійно змінюваного економічного середовища, використовувати нові обставини, властивості та відносини для цілеспрямованого і динамічного розвитку страховика на основі зростання прибутку й капіталу в даний час і в прогнозованій перспективі [8]. Фінансова стійкість страхових організацій – це основний фактор, що визначає ефективність страхової справи, розвиток страхової системи і підвищення довіри до страхового бізнесу. Скорочення діяльності, банкрутство, збільшення збиткових страхових організацій та тих, що не

відповідають нормативним вимогам платоспроможності, дозволяє говорити про недостатній рівень фінансової стійкості більшості українських страхових організацій.

Неспроможність страхової організації виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками підриває саму ідею страхування як інструменту захисту від фінансових втрат, спричинених непередбачуваними подіями. У зв'язку з цим забезпечення фінансової стійкості страхової компанії має розглядатися як основна мета регулювання її діяльності.

Окрім дотримання законодавчих вимог, фінансова стійкість страховика ґрунтується на наступних умовах:

- достатній обсяг власного капіталу;
- обґрунтована тарифна політика;
- достатність обсягу страхових резервів;
- ефективна інвестиційна політика та ін.

Ще одним джерелом підтримання надійності страхових операцій і нормальної діяльності самої страхової компанії є перестраховування. У Законі України «Про страхування» перестраховування визначають як страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований [3].

Авторський колектив «Міждисциплінарного словника зі страхування та ризик-менеджменту» визначає перестраховування як фінансову операцію з передачі страховиком частини прийнятих ним до страхування ризиків у відповідальність іншому спеціалізованому страховику, тобто (перестраховику), з метою створення збалансованого страхового портфеля, який би забезпечував стійкість і рентабельність страхової компанії [5, с. 52].

Основною функцією перестраховування є вторинний перерозподіл ризику. Дана функція полягає в тому, що страховик спроможний надати страхувальнику лише ту гарантію, що співвідноситься з його фінансовими можливостями. Проте страхова компанія не завжди спроможна досягти таких результатів самостійно. У таких випадках вона може виконати свої зобов'язання через перестраховування, тобто розподілити ризик між собою та іншою страховою компанією. За умови перестраховування перестраховик бере на себе значну частку ризику чи гарантії, а інша частина ризику, яку цедент залишає на власну відповідальність, є власним утриманням. Як правило, на кожного перестраховальника припадає різна частка покриття.

ГРОШІ, ФІНАНСИ, КРЕДИТ

Завдяки цьому страховик, котрий передає ризики в перестраховання, збільшує свої можливості щодо прийняття ризиків у десятки разів.

Система перестраховання, як і система прямого страхування, побудована на основі перерозподілу ризику між декількома страховиками. Це дозволяє прямому страховику, з одного боку, цілком виконати прийняті на себе страхові зобов'язання перед страхувальником, а з іншого, полегшити навантаження за виплатою страхового відшкодування, зберігаючи при цьому свою фінансову стійкість [5, с. 52].

Таким чином, перестраховання перш за все покликане до створення однорідного страхового портфелю шляхом ділення та вирівнювання ризиків. Звісно, що дана ціль може бути досягнута більш простим методом – через ухилення від небажаних ризиків, проте така політика є не вигідною для конкурентоспроможності страхової компанії на ринку [7, с. 8].

Можна також виділити вторинні функції перестраховання, серед яких виділяють такі:

- за допомогою перестраховання компанія може прийняти на страхування досить дорогі та специфічні ризики;
- перестраховання дає можливість запроваджувати та поширювати нові види страхування;
- за допомогою перестраховання страхова компанія може створити в перспективі збалансований портфель;
- у випадку, коли перерозподіл ризику здійснюється між резидентами та нерезидентами, тоді перестраховання набуває форми зовнішньої торгівлі [4, с. 377-378].

Згідно із Законом України «Про страхування», перестраховальна операція застосовується тоді, коли:

1. Страховик бере на себе страхові зобов'язання в обсягах, що можуть перевищувати можливості їх виконання за рахунок власних активів.
2. Страхова сума за окремими об'єктом і видом страхування перевищує 10% сплаченого статутного фонду і сформованих вільних резервів та страхових резервів на останню звітну дату [3].

Укладення договорів перестраховання за межами України зі страховиками (перестраховиками) нерезидентами регламентується Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента» від 4 лютого 2004 р. № 124. Згідно з цією Постановою укладання договорів перестраховання за межами України з перестраховиками-нерезидентами дозволяється тільки в разі, якщо:

- законодавством країни, в якій зареєстрований страховик

(перестраховик) – нерезидент, передбачений державний нагляд за страховою і перестраховальною діяльністю;

– страховик (перестраховик) – нерезидент здійснює безперервну страхову (перестраховальну) діяльність не менше, ніж три роки до дати укладення договору перестраховування;

– відсутні факти порушення страховиком (перестраховиком)-нерезидентом законодавства про страхову і перестраховальну діяльність із питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та боротьби з тероризмом країни його реєстрації [6].

При розгляді питання про передачу ризиків на перестраховування страхова організація повинна враховувати, що дана операція повинна бути економічно ефективною в плані досягнення мети, з огляду на її вартість. Під вартістю перестраховування слід розуміти не лише належну перестраховальникові страхову премію, а й витрати на ведення справи у зв'язку з укладенням договору перестраховування.

У процесі перестраховування найбільш важливим і складним є питання про максимальний розмір власного утримання, тобто максимальної відповідальності, яку перестраховальник може залишити на власну відповідальність. Отже, власним утриманням розуміється та частина застрахованого ризику (частина страхової суми), зобов'язання по якій страховик залишає за собою, а іншу частину (більше власного утримання) передає у перестраховування (ретроцесію). На суму, відповідну власному утриманню в прийнятому ризику, перестраховальник зобов'язаний формувати всі страхові резерви в порядку, встановленому нормативними актами органів страхового нагляду. У деяких західних країнах питання про рівень власного утримання не регламентується нормативними актами, а залишається повністю на розсуд страховика [2].

Передача в перестраховування надто великої частки ризику не завжди є вигідною, адже страховик в такому випадку відраховує занадто велику частину зібраних страхових внесків. З іншої точки зору, надмірна відповідальність, що залишена на власному утриманні компанії, може поставити під загрозу її фінансову стійкість, тому визначенням рівня власного утримання перестраховальника займаються актуарії шляхом застосування математичного та статистичного інструментарію. За результатами таких розрахунків визначаються максимальні рівні власного утримання компанії за кожним видом страхування, що знижує її витрати при збільшенні застрахованих ризиків. Середні та дрібні ризики піддаються менш ретельному аналізу, ніж великі та поодинокі.

Хоча перестраховання не є обов'язковим, понад те, існують обмеження щодо передачі ризиків у перестраховання, проте воно є одним з джерел забезпечення фінансової стійкості страхових організацій.

Перестраховання з точки зору фінансової стійкості має як мінімум два аспекти. Так, для первинного страховика можливість перестраховувати прийняті ризики означає зміцнення фінансової стійкості. У той же час має сенс говорити і про фінансову стійкість перестраховика: будучи також страховою організацією, що надає страхові послуги іншим страховикам, перестраховик повинен мати достатній рівень платоспроможності, щоб у разі настання страхового або перестрахового випадку виконати свої зобов'язання.

Таким чином, перестраховання здійснює прямий вплив на рівень фінансової стійкості страховика:

– Кожен вид страхування має значну кількість ризиків, які страхова компанія не може взяти на себе цілком. Одним із варіантів здійснення страхування таких ризиків компанією є саме операція перестраховання, що значно скорочує рівень відповідальності одного страховика та забезпечує повний захист страхувальників.

– Фінансову стійкість страховика можуть похитнути не лише великі ризики, але і масові дрібні. Оформлення договору перестраховання на випадок настання катастрофічної страхової події дає змогу перестраховальнику скоротити обсяг ймовірних збитків. Таким чином, шляхом перестраховання страхова компанія убезпечує себе від раптових масштабних витрат.

– Перестраховання може вирівнювати коливання результатів діяльності страховика за певний період. Зокрема, протягом року на фінансове становище компанії може негативно позначитись як висока збитковість страхового портфелю загалом, так і суттєві втрати від великої кількості страхових виплат, що пов'язані із настанням катастрофічних ризиків. Перестраховання може вирівняти такі коливання, тим самим сприяючи стабільній роботі компанії, що забезпечує фінансову стабільність.

Висновки. Отже, перестраховання дає можливість страховій організації розширити перелік ризиків, які вона готова прийняти на страхування, охопити більше видів діяльності, захистити свої активи. Перестраховання відкриває перед страховиком можливість застрахувати об'єкти, які за своєю вартістю або ступенем ризику значно перевищують його власні фінансові ресурси.

На сьогодні майже всі українські страхові організації мають потребу в перестрахованні. Більшість із них не мають у своєму розпорядженні

значних фінансових ресурсів і тому не є спроможними здійснювати страхування великих ризиків, що значно стримує масштаби їх діяльності. Передання частини прийнятих ризиків на перестраховування могло б гарантувати спроможність вітчизняного страховика відповідати за своїми зобов'язаннями, забезпечуючи тим самим його фінансову стійкість та сприяючи розширенню поля діяльності компанії.

Таким чином, необхідність і передумови проведення перестраховування впливають не тільки з природи економічної категорії страхування, але й специфіки страхової організації як господарюючого суб'єкта з підвищеними вимогами до його фінансової стійкості.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Страхування: Підручник / В. Д. Базилевич, К. Базилевич, Р. В. Пікус та ін. / За ред. В. Д. Базилевич; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
2. Богданов И. Перестрахование – фактор повышения финансовой устойчивости страховых компаний / И. Богданов // Финансовая газета. Региональный выпуск. – 2000. – № 17. – С. 7.
3. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Маланьина А. А. Перестрахование как один из факторов обеспечения финансовой устойчивости страховщика / А. А. Маланьина // Экономика и предпринимательство. – 2015. – № 12-4 (65-4). – С.377-380.
5. Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту / [Р. В. Пікус, Н. В. Приказюк, О. М. Лобова та ін.]; за наук. ред. проф. Р. В. Пікус. – К.: Логос, 2015. – 508 с.
6. Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення перестраховування у страховика (перестраховика) нерезидента [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України №124 від 04.02.2004 р. №124. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF>.
7. Солонина С. В. Факторы обеспечения финансовой устойчивости и платежеспособности страховой организации / С. В. Солонина, Э. С. Овсяницкий, А. П. Ануфриева // Научный журнал КубГАУ. – 2014. – № 99(01). – С. 1-9.
8. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104-121.
9. Улыбина Л. К. Перестрахование как инструмент обеспечения финансовой устойчивости страховой организации / Л. К. Улыбина // Вопросы экономики и права. – 2012. – №2. – С. 199-204.

Maria Balytska, PhD student,

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv,

REINSURANCE AS A TOOL FOR ENSURING THE FINANCIAL STABILITY OF AN INSURANCE ORGANIZATION

Summary

The paper is aimed to generalize the methodological concepts of domestic researchers in sources of insurance companies' financial stability provision. Main sources of insurance companies' financial stability are highlighted, also their role and value are substantiated. The role of the reinsurance in the way of maintaining the insurers' solvency was explored. Were presented, that

reinsurance provides the financial stability of insurance operations, as it allows to create a balanced insurance portfolio. In this paper it is proved that the reinsurance contract not only enhances the insurer's financial stability, but also has a positive effect on the financial performance of the insurance company.

Keywords: insurance company, financial stability of the insurer, solvency of the insurance company, the sources provide the insurer's financial stability, reinsurance, reinsurer

References:

1. Bazylevych, V.D., Bazylevych, K.F., Pikus, R.V. et al. (2008). *Strakhuvannia* [Insurance]. Kyiv, 1019 p. (in Ukr.).
2. Bogdanov, I. (2000). Reinsurance - a factor of increasing the financial stability of insurance companies. *Finansovaja gazeta. Regional'nyjj vypusk* [Financial newspaper. Regional issue], vol. 17, pp. 7-10 (in Russ.).
3. Verkhovna Rada of Ukraine. *About insurance*, Law of Ukraine of 07.03.1996 №86/96-BP. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (in Ukr.).
4. Malan'ina, A.A (2015). Reinsurance as one of the factors ensuring the financial stability of the insurer. *Ehkonomika i predprinimatel'stvo* [Economics and Entrepreneurship], vol. 12-4 (65-4), pp. 377-380 (in Russ.).
5. Pikus, R.V., Prykaziuk, N.V., Lobova, O.M. et al. (2015). *Mizhdystsyplinarnyj slovnyk zi strakhuvannia ta ryzyk-menedzhmentu* [Interdisciplinary Dictionary of Insurance and Risk Management]. Logos, Kyiv, Ukraine (in Ukr.).
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. *About Approval of the Procedure and Requirements for Reinsurance from an Insurer (Reinsurer) of a Non-Resident*, Order of 04.02.2004 №124. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF> (in Ukr.).
7. Solonina, S.V., Ovsjanickijj, Eh.S., Anufrieva, A.P. (2014). Factors ensuring financial stability and solvency of the insurance organization. *Nauchnyjj zhurnal KubGAU* [Science Magazine KubGAU], vol. 99(01), pp. 1-9 (in Russ.).
8. Tkachenko, N.V. (2009). Financial stability of insurance companies: theoretical approaches. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], vol. 6, pp. 104-121 (in Ukr.).
9. Ulybina, L.K. (2012). Reinsurance as a tool to ensure the financial stability of an insurance organization. *Voprosy e'konomiki i prava* [Issues of economics and law], vol. 2, pp. 199-204 (in Russ.).

УДК 336.531.2

В.А. Биндю, к.е.н., доцент,
Л.А. Попель, старший викладач,
ПВНЗ «Буковинський університет»,
м.Чернівці

**БЮДЖЕТНІ ДОХОДИ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Анотація

Бюджетні доходи є важливою складовою місцевих бюджетів. Саме вони створюють фінансову основу виконання видаткових потреб територіальних громад. Доходи місцевих
